सौर्योऽभितपाः। सूर्यः। जगती, १० त्रिष्टुप्

नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे महो देवाय तदृतं सपर्यत।
दूरेदृशे देवजाताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शंसत॥ १०.०३७.०१

मित्रस्य- स्नेहाधिदैवतस्य। वरुणस्य- ऋताधिदैवतस्य। चक्षसे- चक्षुषे। महो देवाय- महते दैवताय। नमः। तदृतम्- तं धर्मम्। सपर्यत- परिचरत। दूरदृशे- दीर्घदृष्टये। स्वरश्मिभूतधर्मभूतज्ञानेन दीर्घदर्शनयुक्तायेति भावः। देवजाताय- विष्णुजाय। केतवे- प्रज्ञामयाय। दिवस्पुत्राय- चिदाकाशजाय। सूर्याय- सवित्र आत्मने। शंसत- स्तवं कुरुत ॥१॥

सा मा सत्योक्तिः परि पातु विश्वतो द्यावा च यत्र ततनन्नहानि च।
विश्वमन्यन्नि विशते यदेजति विश्वाहापो विश्वाहोदेति सूर्यः॥ १०.०३७.०२

सा। सत्योक्तिः- सत्यवाक्। मा- माम्। विश्वतः- सर्वतः। परि परिरक्षतु- अभिरक्षतु। यत्र। द्यावा- चिदम्बरम्। च। अहानि- दिवसोपलक्षितदैवप्रज्ञा। च। ततनन्- विस्तीर्णे अभवताम्। विश्वमन्यत्- नभसोऽन्यां पृथिवीं तदुपलक्षितप्रकृतिम्। दिवोऽन्यां रात्रिं तदुपलक्षितमनुष्यप्रज्ञाम्। नि विशते- प्रविशति। एजति- कम्पयति च। विश्वाहा- सर्वाणि। अपः- जीवोदकानि उद्दिश्य। विश्वाहा- सर्वदा। सूर्यः- आत्मसूर्यः। उदेति ॥२॥

न ते अदेवः प्रदिवो नि वासते यदेतशेभिः पतरै रथर्यसि।
प्राचीनमन्यदनु वर्तते रज उदन्येन ज्योतिषा यासि सूर्य॥ १०.०३७.०३

यत्- यदा। पतरैः- पतद्भिः। एतशैः- प्राणभूतैरश्वैः। रथर्यसि- रंहणं कामयसि। तदा। प्रदिवः- दिव्यस्य। ते- भवतो निकटम्। अदेवः- अनर्चिरादिमार्गग इति भावः। न नि वासते- न निवसति। रजः- चन्द्रो धूमादिमार्गप्रतीकः। प्राचीनम्- जीवस्यार्चिरादिगतेः प्राक् सहायभूतम्। अन्यत्- धूमादिमार्गम्। अनु वर्तते। अन्येन ज्योतिषा- अर्चिरादिमार्गेण। सूर्य- आत्मसूर्य। यासि- गच्छसि ॥३॥

Dr Rangani
WEBOLIM

येन सूर्य ज्योतिषा बाधसे तमो जगच्च विश्वमुदियर्षि भानुना।

तेनास्मद्विश्वामनिरामनाहुतिमपामीवामप दुष्ष्वप्न्यं सुव॥ १०.०३७.०४

सूर्य। येन। ज्योतिषा- प्रकाशेन। तमः- अन्धकारम्। बाधसे- नाशयसि। विश्वम्- सर्वम्। जगत्। भानुना- येन प्रकाशेन। उदियर्षि- उद्गमयसि। तेन। अस्मत्- अस्माकम्। अनिराम्- अन्नाभावम्। अनाहुतिम्- भवदर्थं हव्यसमर्पणराहित्यम्। अमीवाम्- रोगम्। दुष्ष्वप्न्यम्- दुःस्वप्नं तन्द्रीं वा। अप सुव ॥४॥

विश्वस्य हि प्रेषितो रक्षसि व्रतमहेळयन्नुच्चरसि स्वधा अनु।

यदद्य त्वा सूर्योपब्रवामहै तं नो देवा अनु मंसीरत क्रतुम्॥ १०.०३७.०५

प्रेषितः- ईरितः सन्। विश्वस्य व्रतम्- प्रकृतिनियतिम्। रक्षसि- पालयसि। हि- खलु। स्वधा अनु- आत्मधारणा अनुसृत्य। अहेळयन्- अद्विषन्। उच्चरसि- चिदाकाशे चरसि। अद्य- इदानीम्। यत्- यम्। सूर्य- आत्मसूर्य। त्वा- भवन्तं प्रति। उपब्रवामहै- वदामः। तम्। नः- अस्माकम्। क्रतुम्- सङ्कल्पं प्रति। देवाः। अनु मंसीरतु- अनुमन्यन्ताम् ॥५॥

तं नो द्यावापृथिवी तन्न आप इन्द्रः शृण्वन्तु मरुतो हवं वचः।

मा शूने भूम सूर्यस्य संदृशि भद्रं जीवन्तो जरणामशीमहि॥ १०.०३७.०६

नः- अस्माकम्। हवं वचः- आह्वानम्। तम्- तादृशम्। द्यावापृथिवी- द्यावापृथिव्यौ। आपः- उदकानि मूलशक्तिधाराः। इन्द्रः- ईशनाधिदैवतम्। मरुतः- प्राणविशेषाः। शृण्वन्तु। सूर्यस्य। संदृशि- सन्दर्शने। शूने- प्रवृद्धाय दुःखाय। मा भूम- मा भवेम। भद्रम्- कल्याणेन। जीवन्तः। जरणाम्- कालेन जराम्। अशीमहि- प्राप्नुयाम ॥६॥

विश्वाहा त्वा सुमनसः सुचक्षसः प्रजावन्तो अनमीवा अनागसः।

उद्यन्तं त्वा मित्रमहो दिवेदिवे ज्योग्जीवाः प्रति पश्येम सूर्य॥ १०.०३७.०७

Dr. Ranganji

WEBOLIM

मित्रमह- महन्मैत्रीसंयुत। सूर्य। उद्यन्तम्। त्वा- भवन्तम्। विश्वाहा- सर्वेष्वहःसु। सुमनसः- शोभनचित्ताः। सुचक्षसः- सुदर्शनाः। प्रजावन्तः- सन्ततियुक्ताः। अनमीवाः- अरोगाः। अनागसः- अदोषाः। ज्योग्जीवाः- दीर्घायुषः। प्रति पश्येम ॥७॥

महि ज्योतिर्बिभ्रतं त्वा विचक्षण भास्वन्तं चक्षुषेचक्षुषे मयः।
आरोहन्तं बृहतः पाजसस्परि वयं जीवाः प्रति पश्येम सूर्य॥ १०.०३७.०८

विचक्षण- विशेषदर्शन। सूर्य। महि- महत्। ज्योतिः। बिभ्रतम्- धरन्तम्। भास्वन्तम्- तेजोराशिम्। चक्षुषे चक्षुषे मयः- प्रतिचक्षु आनन्दकरम्। बृहतः- महतः। पाजसस्परि- बलस्य उपरि। आरोहन्तम्। त्वा- भवन्तम्। वयम्। जीवाः। प्रति पश्येम ॥८॥

यस्य ते विश्वा भुवनानि केतुना प्र चेरते नि च विशन्ते अक्तुभिः।
अनागास्त्वेन हरिकेश सूर्याह्नाह्ना नो वस्यसावस्यसोदिहि॥ १०.०३७.०९

हरिकेश- आकर्षकरश्मिसम्पन्न। सूर्य। यस्य। ते- तव। विश्वा- सर्वाणि। भुवनानि। केतुना- प्रज्ञया। प्र ईरते- प्रकर्षेण गच्छन्ति। अक्तुभिः- रात्रिभिः। नि विशन्ते च- विश्राम्यन्ति च। अनागास्त्वेन- अपापेन। वस्यसावस्यसा- वसुमता। अह्नाह्ना- प्रतिदिवसम्। नः- अस्मान् प्रति। उत् इहि- उद्गच्छ ॥९॥

शं नो भव चक्षसा शं नो अह्ना शं भानुना शं हिमा शं घृणेन।
यथा शमध्वञ्छमसद्दुरोणे तत्सूर्य द्रविणं धेहि चित्रम्॥ १०.०३७.१०

चक्षसा- दर्शनेन। शं। नः- अस्माकम्। भव। अह्ना- दिवसेन। भानुना- प्रकाशेन। हिमा- शैत्येन। घृणेन- दीप्त्या। शं भव। यथा। अध्वन्- मार्गे। शम्। दुरोणे- गृहे च। शम्। असत्- भवति। तथा। तत्। चित्रम्- असाधारणम्। द्रविणम्- धनम्। सूर्य। धेहि- प्रयच्छ ॥१०॥

अस्माकं देवा उभयाय जन्मने शर्म यच्छत द्विपदे चतुष्पदे।
अदत्पिबद्दूर्जयमानमाशितं तदस्मे शं योररपो दधातन॥ १०.०३७.११

Dr. Rangaji

WEBOLIM

देवाः। अस्माकम्- नः। उभयाय जन्मने- उभयजातये। द्विपदे चतुष्पदे। शर्म- मङ्गळम्। यच्छत- दत्त। अदत्- भक्षणीयम्। पिबत्- पानीयम्। ऊर्जयानम्- बलवन्तम्। आशितम्- सुहितम्। यथा भवति तथा। अरपः- अपापम्। शम्- मङ्गळम्। योः- दुःखयावनम्। दधातन- प्रयच्छत ॥११॥

यद्वो देवाश्चकृम जिह्वया गुरु मनसो वा प्रयुती देवहेळनम्।
अरावा यो नो अभि दुच्छुनायते तस्मिन्तदेनो वसवो नि धेतन॥ १०.०३७.१२

वसवः- हे संपद्भूताः। देवाः- देवताः। यत्। वः- युष्माकम्। गुरु- महत्। देवहेळनम्। जिह्वया- वाचा। मनसो वा प्रयुती- मनसः प्रयोगेन वा। चकृम- कृतवन्तः। तत्। एनः- पापम्। यः। अरावा- अदाता। नः- अस्मान्। अभि- अभितः। दुच्छुनायते- उद्वेजयति। तस्मिन्। निधेतन- निधत्त ॥१२॥

Dr. Rangarajii

WEBOLIM